

הקדמה

עבודת האלילים מלווה את העולם משחר לידתו. כבר הנכד של אדם הראשון, יציר כפיו של הקב"ה, עבד עבודה זרה. איך דבר זה קרה? מה גרם לעולם שלם לעבוד עבודה זרה ולזנוח אלוהים חיים? הרמב"ם בהלכות שלפנינו, הלכות עבודה זרה, מנתח את שורשי הופעת העבודה זרה בעולם, ומדריך אותנו איך להתמודד מולה. הרמב"ם מבאר שמאז ומעולם הייתה לאנושות ידיעה ברורה שיש בורא לעולם. אך טעות שכלית דרמטית גרמה לכך במשך הזמן בורא העולם נזנח לצד. דבר זה קרה עקב החשיבה השגויה שהבורא רוצה שנעבוד ונכבד גם את משרתיו, הכוכבים והמזלות. במשך הזמן הפכה עבודה זו להיות הדומיננטית, וכמעט כל האנושות כולה האמינה שיש לעבוד לאותם כוחות הטבע. העולם העתיק, ובראשו מצרים ועמי כנען, היה שטוף בעבודה זרה. כנגד עולם אלילי שלם שגם הוא היה חלק ממנו, קם אברהם אבינו, ולאחר חקירה שכלית הגיע למסקנה שיש בורא לעולם שאותו יש לעבוד. אברהם הנחיל זאת לרבותו ובעיקר ייסד אומה שתפקידה הוא להנחיל ידיעה זו בקרב העולם כולו. הרמב"ם פוסק שכדי שלא ניטה אחרי עבודה זרה עלינו להתרחק מכל מחשבה של עבודה זרה ומקריאה בספרי עובדיה. אדם מישראל שמודה בעבודה זרה מנתק את עצמו מהייעוד שלו ולכן מתנתק מעם ישראל. גם אדם שמגדף את ה' פועל את אותה פעולה: הוא מנתק את עצמו מהתפקיד האלוהי של עם ישראל - להעריך ולעבוד את הבורא. ייעוד זה של עם ישראל מחייב אף להתרחק מלהידמות, אפילו בלבוש, לעובדי עבודה זרה. כמו כן, הוא מחייב להתנתק מהתלוצצות בכל מיני קסמים ומעשים מאגיים למיניהם, שגורמים לחשוב שיש עוד כוח בעולם חוץ מהקב"ה. זו הדרך שבה עם ישראל ילחם נגד העבודה הזרה וימגר את השפעתה עליו ועל העולם כולו.

ביאורים

התורה מקדישה מצוות רבות למלחמה בעבודה זרה. עבודה זרה נובעת מנתינת חשיבות וייחוס כוח ויכולת לכוחות שונים הקיימים בעולם. עבודה זרה כוללת כל עבודה ופולחן שאינם לקב"ה, בורא העולם. הרמב"ם מבאר ב'מורה נבוכים' [חלק ג פרק כט] שבזמן מתן תורה העולם היה שטוף בעבודה זרה, ודעותיה המקולקלות היו נחלת הציבור. דעות אלו השפיעו על התרבות ועל עבודת האל שהלכה והסתאבה ונהייתה מושחתת עד כדי הקרבת הבנים לאליל. כנגד תפיסות אלו נלחמת התורה בעוז. "הכוונה הראשונה מן התורה כולה הייתה להסיר עבודה זרה ולמחות זכרה וכל הנתלה בה וגם לזכרה, וכל מה שמביא לדבר ממעשים, פאוב, וידעוני, והעברה באש, וקוסם, ומעונן, ומנחש, ומכשף, וחובר חבר, ודורש אל המתים, ולהזהיר מהדמות במעשיהם אלו, וכל שכן להמשך אחריהם. ואמר בתורה בפירוש שכל מה שחשבוהו עבודה לאלהיהם והתקרבות אליו - הוא הדבר המתועב הנמאס אל השם. תורתנו כלה שרשה וקטבה אשר עליו תסוב (דהיינו, הציר המרכזי שלה), הוא למחות הדעות ההם (של עובדי עבודה זרה) מן הלבבות וזכרם מן המציאות (דהיינו, מחייתם מהעולם)" [שם]. לאור דבריו אלה של הרמב"ם ניתן לחלק את המצוות המופיעות כאן לכמה קבוצות:

איסור עבודה זרה בכלל: האיסור לזלזל באלוהותו של הקב"ה ונטייה אחרי כוחות אחרים [א-ג]
 האיסור על דרכי עבודתה [ד-ח]
 האחריות על עם ישראל שלא יעבדוהו [ט-יח]
 האיסור לתת לה חשיבות [יט-כג]
 האיסור לעשות מעשים שקרובים לדרכי עבודה זרה [כד-כט]
 איבוד עבודה זרה ואיסור הנאה ממנה [ל-לב]
 הרחקה מגויים עובדי עבודה זרה [לג-לו]
 האיסור לעשות מעשים המביאים לידי עבודה זרה [לז-מז]
 האיסור לעשות מעשים הדומים למנהגי עובדי עבודה זרה [מה-נא]

הצלחת משפחת שמאי הי"ו

הלכות עבודה זרה והקורות הגויים

יש בכללן אחת והמשימים מצוות, שתי מצוות עשה ותישע וארבעים מצוות לא תעשה, וזה הוא פְּרָטָן: (א) שלא לפנות אחר עבודה זרה. (ב) שלא לתור אחר הרהור הלב וראית העינים. (ג) שלא לגדף. (ד) שלא יעבד אותה כדרך עבודתה. (ה) שלא ישתחוה לה. (ו) שלא לעשות פסל לעצמו. (ז) שלא לעשות פסל אפלו לאחרים. (ח) שלא לעשות צורות אפלו לנזיר. (ט) שלא להדיח אחרים אחריה. (י) לשרף עיר הנדחת. (יא) שלא לבנותה. (יב) שלא להנות מכל ממונה. (יג) שלא להסית יחיד לעבדה. (יד) שלא לאהב המסית. (טו) שלא לעבד שנאתו. (יז) שלא להצילו. (יח) שלא ללמד עליו זכות. (יח) שלא ימנע מללמד עליו חובה. (יט) שלא להתנבא בשמה. (כ) שלא לשמול מן המתנבא בשמה. (כא) שלא להתנבא בשקר, ואפלו בשם יי. (כב) שלא לגור מְהַרְיג נביא שקר. (כג) שלא לשבע בשם עבודה זרה. (כד) שלא לעשות אוב. (כה) שלא לעשות ידעוני. (כו) שלא להעביר למלוך. (כז) שלא להקים מצבה. (כח) שלא להשתחוות על אבן משכית. (כט) שלא לטע אשורה. (ל) לאבד עבודה זרה וכל הנעשה בשבילה. (לא) שלא להנות בעבודה זרה ובכל משפחה. (לב) שלא להנות בצפני יעבד. (לג) שלא לזכר ברית לעובדי עבודה זרה. (לד) שלא לחן עליהן. (לה) שלא ישבו בארצנו. (לו) שלא להדמות בנתיבות ובמלבוש. (לז) שלא לנחש. (לח) שלא לקסם. (לט) שלא לעונן. (מ) שלא לחבר חבר. (מא) שלא לדרש אל המתים. (מב) שלא לשאל באוב. (מג) שלא לשאל בידעוני. (מד) שלא לכשף. (מה) שלא להקף פאת ראש. (מו) שלא להשחית פאת זקן. (מז) שלא יעדה איש עדי אשה. (מח) שלא תעדה אשה עדי איש. (מט) שלא לכתב קעקע. (נ) שלא להתגודד. (נא) שלא לעשות קרחה על מות. ובאור כל המצוות האלו בפרקים אלו.

א) שלא לפנות אחר עבודה זרה - שלא יעסיק מחשבתו בהבלי עבודה זרה, מפני שהעיון בהם "מעורר את הפתי לדרוש אותם ולעבדם" (סה"מ ל"ח; להלן ב-ב). **ב) שלא לתור אחר הרהור הלב וראית העינים** - שלא לשוטט במחשבה עד שבאמין בהשקפות שהן נגד התורה, ונצטוונו "לעשות למחשבה גבול שתעמוד אצלו, והוא מצוות התורה ואזהרותיה" (סה"מ ל"ח; להלן ב-ג). **ג) לגדף** - לקלל את ה'. **ד) אפלו לאחרים** - אפילו לגוי (סה"מ ל"ח; ח). **ה) צורות פסלים** - **ט) שלא להדיח אחרים אחריה** - שלא לקרוא לבני אדם לעבוד עבודה זרה ולזרוז אותם לכך (סה"מ ל"ח טו). **ו) מדיח** - לרבים. **מסית** - ליחיד (להלן מצוה יד). **י) עיר הנדחת** - עיר שרוב תושביה עבדו עבודה זרה. **יא) שלא לבנותה** - כפי שהייתה (סה"מ ל"ח; להלן ב-ד). **יז) עיר הנדחת** - כן בכתבי היד. **כא) ואפלו בשם יי** - ואפילו מי שתוכן דבריו הוא נבואה שנאמרה לאדם אחר (סה"מ ל"ח; להלן ב-ה). **כב) לגור** - לפחד. **כד) לעשות אוב** - אחד ממניי עבודה זרה, שמקטיר קטורת ועושה מעשים מסוימים, עד שהשואל שומע כאילו מישו מדבר עמו בקול נמוך כמדובר בשם המתים (סה"מ ל"ח; ח; להלן ג; א). **כה) לעשות ידעוני** - אחד ממניי עבודה זרה, שמכניס עצם של עוף הנקרא 'ידוע' לתוך פיו ומגיד עתידות (סה"מ ל"ח ט; להלן ב-ו). **כו) להעביר למלוך** - להעביר בן או בת מעל האש לכבוד האליל הממוני 'מולך' **כז) מצבה** - עמוד המוצב כדי שיתכנסו סביבו כדרך עובדי עבודה זרה. ונאסרה המצבה אף אם היא עשויה כדי לעבוד בה את ה' (להלן ג, ו). **כח) אבן משכית** - אבן שמשתחוים עליה, שאסור להשתחוות עליה גם לה, מלבד בבית המקדש (להלן ג, ו). ומילת 'משכית' היא לשון 'ראייה והסתכלות', מפני שברוך כלל היו עליה פיתוחים מעשה אומן (סה"מ ל"ח; ב; הפתיחה למ"ג; פירוש 'משכית כסף'). **כט) שלא לטע אשורה** - אסור לטע אילן ליד המזבח או בכל העזרה (סה"מ יג; להלן ג, ט). ובכלל איסור זה "אילן שנטעו מתחילה שיהא נעבד" (להלן ג, ח). הקרוי כן על שם האלילה הכנענית אשרה, שעובדיה היו מדמים שהיא אלת האושר והרבייה, והיו נוטעים עצים לעבודתה. **לב) נעבד** - דבר שעבדו אותו כעבודה זרה. **לד) שלא לחן עליהן** - שלא לחמול עליהם, שלא ימצאו חן בעינינו, כגון שאסור לספר בשבחם (סה"מ ל"ח; ג; להלן ג, יד). **לז) לנחש** - לעשות מעשה תוך כפייה של נפש מוסים (סה"מ ל"ח; להלן פי ארבע מסוים) (סה"מ ל"ח; ג; להלן ג, יד). **לח) לקסם** - להגיד עתידות, תוך כפייה של נפש מוסים (סה"מ ל"ח; להלן ג, יא). **לט) לעונן** - לייחס השפעה לעונה, לזמן (סה"מ ל"ח; ג; להלן ג, יא, ט). **מ) לחבר חבר** - ללחוש הברות בלתי מובנות כדי להגן על האדם מפני מזיקים (סה"מ ל"ח; להלן ג, יא). **מא) לדרש אל המתים** - לעשות מעשה מוסים כדי לדמות יצירת קשר עם המת ובקשת עצה ממנו, ובכלל זה מה שנקרא בימינו 'סיאנס' (סה"מ ל"ח; להלן ג, יא). **מד) לכשף** - לעשות מעשה כשפים, מעשה הבל המיוחס בשקר לכוח נסתר, שהוא כעבודה זרה. **מה) להקף פאת ראש** - לגלח את קצות שיער הראש בתער. **מו) להשחית פאת זקן** - לגלח את פאות זקן הפנים בתער. **מז) עדי אשה** - קישוט של אשה. **מט) קעקע** - כתובת צבעונית על העור הנעשית על ידי שריטה בו ומילוי מקום השריטה בצבע שאינו ניתן למחיקה (להלן ג, יא). **נ) להתגודד** - לפצוע את הגוף לאות אבל. **נא) לעשות קרחה על מות** - לתלוש שערות כאות אבל.

הנרה: מצוות א-ג) מבוארות בפרק ב. ד-ח) פ"ג. ט-יב) פ"ד. יג-כג) פ"ה. כד-כט) פ"ו. ל-לא) פ"ז. לב) פ"ח-פ"ט. לג-לה) פ"י. לו-מז) פ"א. מה-נא) פ"ב.